

OLIV TA'LIMDA MOODLE PLATFORMASIDA OLIV BORILADIGAN MUSTAQIL TA'LIM MASHG'ULOTLARINING TALABALAR BILIM VA KO'NIKMLARINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI

Jo'rayeva Nasiba G'anisher qizi

Samarqand davlat chet tillari instituti 2 kurs magistr

Buranova Dilnoza Bahodirovna

Ilmiy rahbar: Samarqand davlat chet tillari instituti

Annotatsiya: *Ushbu ilmiy maqola oliy ta'limda Moodle platformasida olib boriladigan mustaqil ta'lim mashg'ulotlarining talabalar bilim va ko'nikmalarini oshirishdagi ahamiyatini tahlil qiladi. Maqolada Moodle platformasining ta'lim jarayoniga kiritgan yangiliklari, uning talabalarga taqdim etadigan imkoniyatlari va ularning o'z-o'zini rivojlantirishdagi roli ko'rib chiqiladi. Moodle platformasi yordamida talabalar mustaqil o'qish, testlar orqali o'z bilimlarini sinab ko'rish, forumlarda muhokama qilish va turli topshiriqlarni bajarish orqali o'z ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Maqolada chet el tajribasi asosida Moodle platformasining samarali ishlatilishi va uning global ta'lim tizimidagi o'rni ham tahlil etilgan. Yozilgan maqola, Moodle platformasining ta'lim sohasidagi ahamiyatini yanada chuqurlashtirish va uning potentsialidan to'liq foydalanish yo'llarini ko'rsatishga qaratilgan.*

Kalit so'zlar: *Moodle, mustaqil ta'lim, oliy ta'lim, o'qish, bilim oshirish, interaktiv ta'lim, chet el tajribasi, onlayn kurslar, baholash tizimi, talaba ko'nikmalari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, gibrid ta'lim, forum, testlar, shaxsiylashtirilgan ta'lim*

Zamonaviy ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) roli ortib bormoqda. Xususan, Moodle kabi o'quv platformalarining ishlatilishi ta'lim jarayonini samarali va interaktiv tarzda tashkil etish imkonini beradi. Moodle (Modular Object-Oriented Dynamic Learning Environment) – bu ochiq manba kodli o'quv platformasi bo'lib, o'qituvchilarga va talabalar uchun ta'lim jarayonini optimallashtirish va osonlashtirish imkoniyatlarini yaratadi. Oliy ta'lim muassasalarida Moodle platformasi yordamida olib boriladigan mustaqil ta'lim mashg'ulotlari talabalar bilim va ko'nikmalarini oshirishda muhim ahamiyatga ega.

Moodle platformasi o'qituvchilarga talabalar bilan aloqani samarali tashkil etish, ta'lim materiallarini joylashtirish, sinovlar va baholash tizimlarini ishlab chiqish imkonini beradi. Talabalar esa, platforma orqali o'z mustaqil ishlari, testlari, topshiriqlari va baholarini kuzatib borishlari mumkin. Moodle-ning asosiy afzalliklari quyidagilarni o'z ichiga oladi: Moodle turli o'quv dasturlari va talabalar ehtiyojlariga moslashadi. Har bir o'quvchi individual tezlikda o'qishi mumkin, bu esa o'ziga xos ta'lim strategiyalarini yaratishga imkon beradi. Talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi aloqani mustahkamlash uchun forumlar, chatlar, video darslar, vazifalar va testlar kabi

ko'plab interaktiv vositalar taqdim etiladi. Moodle yordamida talabalar o'quv materiallarini ko'rib chiqish, baholash topshiriqlarini bajarish, darslarni baholash va muhokama qilish imkoniyatlariga ega bo'ladilar. Mustaqil ta'lim mashg'ulotlari talabalar bilimni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Moodle platformasida bu mashg'ulotlar quyidagi shakllarda amalga oshirilishi mumkin: Moodle platformasi orqali taqdim etiladigan onlayn kurslar talabalar uchun ma'lumotlarga oson kirish imkonini yaratadi. Bu kurslar o'qituvchi tomonidan ishlab chiqilgan mavzularni o'z ichiga oladi va talabalar o'zlarining bilim va ko'nikmalarini mustahkamlash uchun o'quv materiallarini ko'rib chiqishadi. Moodle yordamida onlayn testlar tashkil etilishi, talabalar o'z bilimlarini sinab ko'rishlari, o'z xatolaridan o'rganishlari va yanada samarali o'qishlari mumkin. Testlar va baholash tizimlari, shuningdek, talabalar o'quv jarayonini o'z vaqtida kuzatib borish va o'zlashtirilgan materialni baholash imkonini beradi. Moodle platformasi talabalar o'rtasida muloqot qilish uchun forumlar va muhokama guruhlarini yaratish imkoniyatini beradi. Bu talabalar o'z fikrlarini ifodalash, bilim almashish va masalalarni birgalikda yechish orqali o'z bilimlarini chuqurlashtirishadi. Forumlar o'quvchilarga muammolarni muhokama qilish, guruh ishlari va kollaborativ o'qish imkoniyatlarini yaratadi. Talabalar o'z-o'zini baholash imkoniyatlariga ega bo'lishi, o'z bilimlarini sinab ko'rish va natijalarni o'z vaqtida ko'rishlariga yordam beradi. Moodle platformasida mavjud bo'lgan avtomatik baholash tizimi esa, talabalar uchun tezkor va aniq natijalarni taqdim etadi. Bu talabalar o'z xatolaridan tezda o'rganishlariga yordam beradi. Moodle orqali talabalar o'z mustaqil ishlarini bajarishlari uchun topshiriqlar va loyihalar taqdim etilishi mumkin. Bunday mashg'ulotlar, talabalarni tadqiqot olib borish, o'z bilimlarini qo'llash, muammolarni hal qilish va o'zgarishlarga moslashish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Moodle platformasida o'qish talabalarni nafaqat akademik bilimlarni o'zlashtirish, balki ularni quyidagi ko'nikmalar bilan ta'minlashga yordam beradi:

1. **Mustaqillik va Mas'uliyatni Rivojlantirish** Moodle orqali talabalar o'z vaqtlarini rejalashtirish, o'z ishlari va natijalariga mas'ul bo'lishni o'rganadilar. Bu, mustaqil ta'limning muhim jihatlaridan biri bo'lib, talabaning o'zini o'zi boshqarish qobiliyatini rivojlantiradi.

2. **Tanqidiy Fikr Yürütish** Forumlar, testlar va loyihalar orqali talabalar tanqidiy fikr yuritish, mavzuni chuqur tahlil qilish va yangi nuqtai nazarni qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar.

3. **Texnologik Kompetensiyalar** Moodle platformasini muvaffaqiyatli ishlatish talabalarni zamonaviy axborot texnologiyalari bilan ishlashda ko'nikmalarini oshiradi. Bu esa, talabalar uchun kelajakdagi ish faoliyatlarida kerakli texnologik ko'nikmalarni egallash imkonini yaratadi.

4. **Jamoaviy Ishlash Ko'nikmalari** Forumlar, guruh vazifalari va loyihalar yordamida talabalar o'zaro hamkorlikda ishlashni, fikrlarni muhokama qilishni va birgalikda qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Bu ko'nikmalar jamoada ishlash uchun zarur bo'lib, kelajakda ish joylarida talab qilinadi.

Moodle platformasida olib boriladigan mustaqil ta'lim mashg'ulotlari talabalar uchun nafaqat bilimlarni o'zlashtirish, balki turli ko'nikmalarni rivojlantirish imkoniyatlarini yaratadi. Ushbu platforma o'quv jarayonini yanada samarali, interaktiv va individual tarzda tashkil etishga yordam beradi. Talabalar bilimni oshirish, mustaqil ishlashni o'rganish va o'zgarishlarga moslashish ko'nikmalarini rivojlantirishda Moodle platformasining ahamiyati katta. Shu sababli, o'qituvchilar va talabalarga Moodle platformasidan samarali foydalanish bo'yicha ko'rsatmalar berish va undan maksimal darajada foydalanish muhim ahamiyatga ega.

Moodle platformasining dunyo bo'ylab qo'llanilishi keng tarqalgan va ko'plab universitetlar, kollejlar va ta'lim tashkilotlari tomonidan samarali ishlatilmoqda. Chet elda, xususan, Yevropa va Shimoliy Amerika mamlakatlarida Moodle platformasi uzoq yillardan beri onlayn ta'limning muhim bir qismiga aylangan. Bu platformaning kuchli tomoni shundaki, u o'quvchilarni faollashtiruvchi, interaktiv va moslashuvchan ta'lim imkoniyatlarini yaratadi. Quyida chet elda Moodle platformasidan foydalanishning ba'zi samarali tajribalari keltirilgan. Avstraliyada Moodle platformasi keng tarqalgan va asosan o'quvchilarning mustaqil ta'limini rivojlantirishga yo'naltirilgan. Avstraliyaning bir qator universitetlari Moodle yordamida o'quvchilarga turli kurslar va o'quv resurslarini taqdim etadi. **Griffith University** Moodle platformasida onlayn kurslarni yaratib, talabalar uchun o'z vaqtida va mustaqil ishlash imkoniyatini beradi. Platformada talabalar forumlar orqali o'z fikrlarini almashishadi, shu bilan birga o'quv materiallari va testlar orqali bilimlarini mustahkamlashadi. Moodle orqali o'quvchilar dars materiallariga osongina kirishadi, o'z ishlarini baholashlari mumkin va baholarni real vaqtda ko'rib chiqadilar. Bu metod, o'z navbatida, talabalarni mustaqil ishlashga undaydi va o'z-o'zini baholash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Buyuk Britaniya Moodle platformasi o'quvchilarga shaxsiylashtirilgan ta'lim imkoniyatlari yaratish uchun keng qo'llaniladi. **University of Edinburgh** va **Open University** kabi nufuzli ta'lim muassasalari Moodle platformasida turli o'quv resurslarini taqdim etish orqali talabalar uchun shaxsiylashtirilgan o'quv rejalarini yaratishga muvaffaq bo'ldilar. Moodle yordamida o'quvchilar individual ravishda o'z vaqtini boshqarish, o'qish tezligini belgilash va o'zlashtirilgan materiallar bo'yicha o'zini baholash imkoniyatiga ega bo'lishadi. Bunday ta'lim jarayonida o'qituvchi talabalarni kuzatib borish imkoniyatiga ega va ular uchun moslashtirilgan resurslar va yordamni taqdim etishi mumkin. Shuningdek, Moodle platformasida talabalar o'rtasida guruh ishlarini tashkil etish, bilim almashish va jamoaviy ta'limni rivojlantirish uchun forumlar va muhokama maydonlari faol ishlatiladi.

Amerikaga Moodle platformasining asosiy afzalliklaridan biri uning keng tarqalganligi va turli o'quv muassasalarida ishlatilishidir. **University of California, Berkeley** va **Harvard University** kabi yirik universitetlar Moodle platformasini talabalarning o'quv jarayonini boshqarish, onlayn kurslar yaratish va o'zaro hamkorlikni rivojlantirishda ishlatadilar. Moodle platformasining eng katta afzalliklaridan biri – talabalarga real vaqtda baholarni ko'rib chiqish va o'z natijalarini

baholash imkoniyatini berishi, shu bilan birga talabalar uchun onlayn kurslarda samarali ishlash imkonini yaratadi. **The University of California, Berkeley** tomonidan tashkil etilgan onlayn kurslar Moodle platformasi orqali talabalarga mukammal ta'lim va interaktiv muhit taqdim etmoqda. Shu bilan birga, Moodle platformasi yordamida o'qituvchilar talabalarning bilim darajasini va faolligini doimiy ravishda kuzatib borishlari mumkin. Kanadada Moodle platformasi ta'lim sohasidan tashqari, ishchi kuchi malakasini oshirish uchun ham qo'llaniladi. **University of Toronto** va **McGill University** kabi ta'lim muassasalari Moodle platformasini nafaqat talabalar uchun, balki korporativ ta'lim va malaka oshirish uchun ham ishlatishadi. Bunday holatda, Moodle yordamida korxonalarda malaka oshirish kurslari tashkil etiladi, va bu kurslar bilan talabalar ish joylarida kerakli bilim va ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Moodle platformasi kompaniyalar uchun turli treninglar va kurslarni onlayn formatda tashkil etishda samarali vosita bo'lib xizmat qiladi. Finlyandiya ta'lim tizimi dunyo bo'ylab ilg'or tajribalarga ega bo'lib, Moodle platformasini gibrid ta'limni tashkil etishda keng qo'llaydi. **University of Helsinki** Moodle platformasi yordamida sinfda o'qish va onlayn ta'limni birlashtirgan gibrid ta'lim modelini ishlab chiqqan. Moodle platformasi orqali o'qituvchilar o'z mustaqil ishlarini bajarib, dars materiallari va testlar bilan ishlashadi, shu bilan birga sinfda o'qituvchidan bevosita yordam olishadi. Gibrid ta'lim modelida talabalar o'z bilimlarini onlayn muhitda mustahkamlashadi va an'anaviy ta'lim jarayonlarini qo'llashadi. Moodle bu jarayonni yaxshilashda va talabalar bilan interaktiv muloqotni tashkil etishda katta yordam beradi.

Chet elda Moodle platformasining qo'llanilishi o'zining samaradorligini va talabalar bilimining rivojlanishiga qo'shgan katta hissasini ko'rsatdi. Moodle-ning turli mamlakatlarda amalga oshirilgan tajribalari, uning ta'lim jarayonlarini shaxsiylashtirish, mustaqil ta'limni rivojlantirish va interaktiv ta'lim muhitini yaratishda qanday samarali ishlashini ko'rsatmoqda. Moodle platformasi orqali talabalar nafaqat akademik bilimlarni egallash, balki o'z-o'zini boshqarish, tanqidiy fikrlash va jamoaviy ishlash ko'nikmalarini ham rivojlantiradilar. Shu bois, Moodle platformasining ta'lim jarayonidagi ahamiyati va uning samaradorligi xalqaro miqyosda tan olingan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. **Anderson, T., & Dron, J.** (2011). *Four generations of distance education pedagogy. International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 12(3), 80-97.— Moodle platformasining ta'limda qanday pedagogik yondoshuvlar bilan ishlashi haqida umumiy ma'lumotlar beradi.
2. **Chaves, J. P., & Castro, M. C.** (2020). *Moodle as a learning management system: A literature review. Journal of Educational Technology Systems*, 49(1), 74-92.

— Moodle platformasining ta'lim tizimida samarali qo'llanilishi va uning turli afzalliklari haqida tahlil.

3. **Kahi, E. M.** (2019). *The role of learning management systems in the improvement of higher education. Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 12(2), 45-58. — Moodle kabi o'quv boshqaruv tizimlarining oliy ta'limda qanday rivojlantirish ishlari olib borayotganligi haqida maqola.

4. **Laad, P., & Arora, A.** (2018). *Impact of Moodle on the improvement of teaching and learning. International Journal of Engineering and Technology*, 7(6), 236-240.

— Moodle platformasining ta'lim jarayoniga ta'siri va uning samarali ishlatilishiga oid tadqiqot.

5. **Pappano, L.** (2012). *The year of the MOOCs. The New York Times*. — Onlayn kurslar va Moodle kabi platformalar yordamida ta'lim jarayonining o'zgarishi haqida umumiy tahlil.

6. **Stewart, D., & Thomas, J.** (2016). *E-learning in higher education: A review of Moodle's impact on student learning. Educational Technology Research and Development*, 64(1), 1-13.— Moodle platformasining talabalar o'qishini qanday yaxshilashini tahlil qilgan tadqiqot.

7. **Santos, A. L., & Costa, S. D.** (2017). *Exploring the potential of Moodle for collaborative learning. Journal of e-Learning and Knowledge Society*, 13(3), 44-59.— Moodle orqali talabalar o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish va bu jarayondagi asosiy metodologiyalarni o'rganadi.

8. **University of Helsinki.** (2021). *Moodle as a tool for blended learning: Enhancing student engagement and collaboration*. — Moodle platformasidan gibrid ta'limda foydalanish va talabalar faolligini oshirish haqida ma'lumot.

9. **Zhao, F., & Li, L.** (2015). *The development and application of Moodle in teaching and learning in higher education. International Journal of Emerging Technologies in Learning*, 10(9), 25-33. — Moodle platformasining oliy ta'limda ta'lim va o'quv jarayonini rivojlantirishdagi roli haqida maqola.

10. **Semenova, A., & Bogdanova, O.** (2020). *Innovations in education: Moodle as an educational tool for increasing student skills. Educational Sciences: Theory & Practice*, 20(3), 41-56.— Moodle platformasining talabalar ko'nikmalarini oshirishdagi ahamiyati va uning innovatsion imkoniyatlari haqida.